

Panel 10:

NAJWAŻNIEJSZE CELE OCHRONY W PARKACH NARODOWYCH I ZAGROŻENIA ICH REALIZACJI

Main conservation objectives in national parks and threats to their
implementation

- dr Józef Partyka (koordynator panelu) – Ojcowski Park Narodowy, Ojców 9, 32–045 Sułoszowa; jozef_partyka@poczta.onet.pl; opis panelu poniżej;
- inż. Leopold Bekier – Bieszczadzki Park Narodowy, Ustrzyki Górne 19, 38–713 Lutowiska; lbekier@bdpn.pl;
- mgr inż. Przemysław Tołoknow, Karkonoski Park Narodowy, ul. Chałubińskiego 23, 58–570 Jelenia Góra; toloknow@kpnmab.pl;
- dr inż. Janusz Tomaszewicz – Gorczański Park Narodowy, Poręba Wielka 590, 34–735 Niedźwiedź; j.tomaszewicz@wp.pl;
- mgr Iwona Wróbel – Pieniński Park Narodowy, ul. Jagiellońska 107B, 34–450 Krościenko nad Dunajcem; biuro@pieninypn.pl;
- mgr inż. Szymon Ziobrowski – Tatrzański Park Narodowy, ul. Kuźnice 1, 34–500 Zakopane; sekretariat@tpn.pl;
- mgr inż. Mario Perinaj – Správa NP Poloniny, ul. Mieru 193, 06761 Stakčín, Słowacja; mario.perinaj@sopsr.sk;

Józef Partyka

NAJWAŻNIEJSZE CELE OCHRONY W PARKACH NARODOWYCH I ZAGROŻENIA ICH REALIZACJI

Main conservation objectives in national parks and threats to their
implementation

Parki narodowe tworzy się na obszarach wyróżniających się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, społecznymi, kulturowymi i eduka-

cyjnymi. Ochronie podlega cała przyroda oraz walory krajobrazowe. Ich głównym celem jest zachowanie różnorodności biologicznej, zasobów, tworów i składników przyrody nieożywionej i walorów krajobrazowych, przywrócenie właściwego stanu zasobów i składników przyrody oraz odtworzenie zniekształconych siedlisk przyrodniczych, siedlisk roślin, zwierząt i grzybów¹. Oprócz tych celów w parkach narodowych prowadzi się ochronę gatunkową roślin, zwierząt i grzybów, ochronę czynną ekosystemów i biocenoz oraz badania naukowe i edukację społeczeństwa.

Parki narodowe są utrzymywane przez centralny budżet państwa, mogą otrzymywać dotacje ze środków pozabudżetowych, darowizny oraz wypracowywać własne dochody z działalności statutowej określonej w planie ochrony lub w zadaniach ochronnych (w tym m.in. za wstępy, wpływy z udostępniania turystycznego, edukacji, wydawnictw i in.). Przychodami parku narodowego są również dotacje z Narodowego i Wojewódzkich Funduszy Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Mimo zapisów ustawowych realizacja ochrony przyrody parków napotyka na różne trudności i zagrożenia, których skala jest różna i zależy od wielu czynników.

Problemem ochrony polskich parków narodowych od dawna poświęcano wiele uwagi w trakcie różnych konferencji naukowych, sporo miejsca zajmowały one także w materiałach publikowanych (por. m.in. Biderman 1991, Hibszer 2013; Granice ingerencji... 2010; Kapuściński 1984; Lubczyński 1988; Partyka 2012–2013; Zagrożenie Parków... 1985). Do najważniejszych zagrożeń należy wciąż nieuregulowana struktura własnościowa (w tym rozdrobnienie własności i jej zróżnicowanie), nasilająca się antropopresja, nadmierny ruch turystyczny (zwłaszcza w parkach górskich, nadmorskich czy leżących w pobliżu dużych miast). Zagrożenia te wzmaga niewielka powierzchnia parków i rozczłonkowany przebieg granic, nierzadko brak otuliny leśnej wokół parków, sąsiedztwo dużych aglomeracji miejskich, a także wysoka atrakcyjność ich obszarów wywołująca ekspansję funkcji wypoczynkowych, wyznaczanie nowych terenów budowlanych w strefie ochronnej parków i presję osadnictwa (por. Łuczyńska-Bruzda 1985; Żółciak i in. 2009).

Obecnie w Polsce mamy 23 parki narodowe utworzone do 2001 r. (Tab. 1) o łącznej powierzchni wynoszącej ponad 317 tys. ha, co stanowi niewiele ponad 1% powierzchni kraju (Symonides 2008). Parki narodowe w Polsce są małe. Średnia ich powierzchnia wynosi ponad 13 600 ha, a łączna wielkość wszystkich jest mniejsza niż park narodowy Yellowstone w USA. Do największych należą parki narodowe: Biebrzański, Kampinoski i Bieszczadzki, a do najmniejszych Ojcowski, Babiogórski i Pieniński.

W różnych opracowaniach naukowych można znaleźć propozycje obejmo-

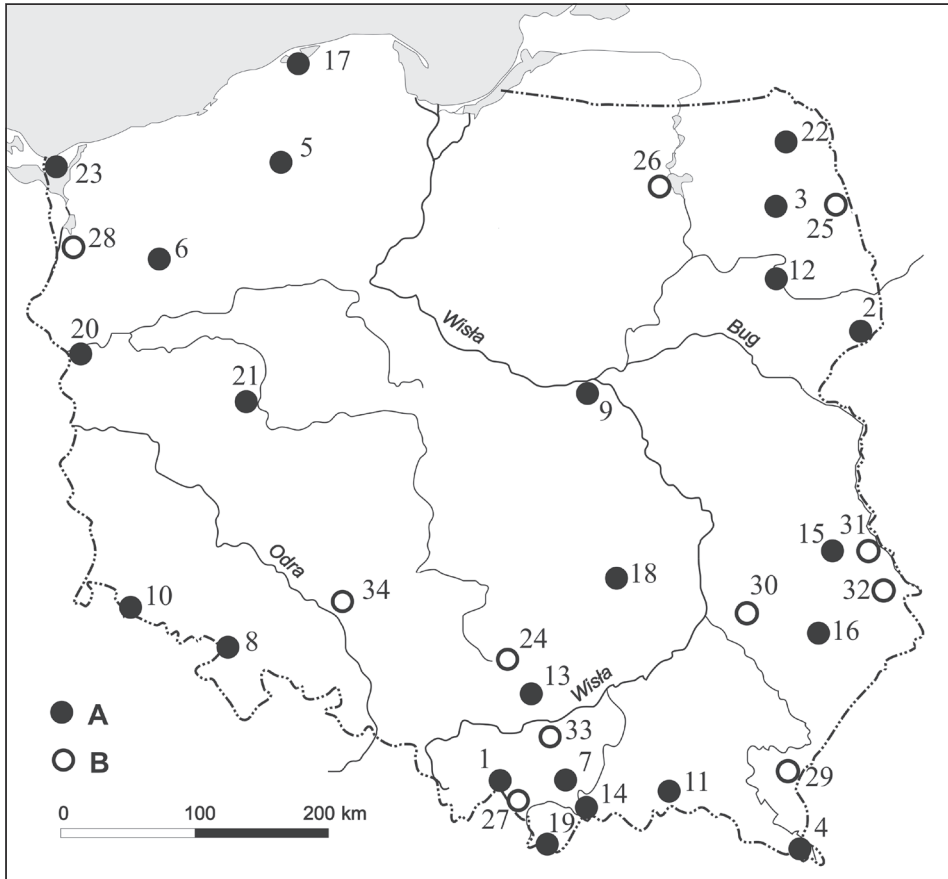
¹Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody z późn. zmianami.

Tabela 1. Parki narodowe w Polsce.**Table 1.** National Parks in Poland.

L.p. No.	Nazwa parku <i>Name of park</i>	Rok powstania <i>Year of creation</i>	Ogólna powierzchnia <i>Total area (ha)</i>	Własność <i>Ownership</i>	
				w zarządzie parku <i>in park management</i>	w innym zarządzie, własność prywatna i tereny pozostałe <i>in a other management, private and other areas</i>
1	Babiogórski	1954	3 393	3 253	140
2	Białowiecki	(1932) 1947	10 517	10 517	0
3	Biebrzański	1993	59 223	33 217	26 006
4	Bieszczadzki	1973	29 202	29 052	150
5	Borów Tucholskich	1996	4 613	4 599	14
6	Drawieński	1990	11 342	11 133	209
7	Gorcezański	1981	7 029	6 560	469
8	Gór Stołowych	1993	6 340	6 189	151
9	Kampinoski	1959	38 544	32 944	5 600
10	Karkonoski	1959	5 580	5 565	15
11	Magurski	1995	19 437	19 342	95
12	Narwiański	1996	7 350	1 706	5 644
13	Ojcowski	1956	2 146	1 412	734
14	Pieniński	(1932) 1954	2 372	1 361	1 011
15	Poleski	1990	9 764	8 453	1 311
16	Roztoczański	1974	8 483	8 338	145
17	Słowiński	1967	21 573	21 275	298
18	Świętokrzyski	1950	7 626	7 462	164
19	Tatrzański	(1947) 1954	21 197	17 865	3 332
20	Ujście Warty	2001	8 075	7 492	583
21	Wielkopolski	1957	7 597	6 596	1 001
22	Wigierski	1989	15 080	12 465	2 615
23	Woliński	1960	10 916	8 134	2 782
Razem		-	317 399	264 930	52 469

Źródło / Source: GUS. *Ochrona środowiska*, Warszawa 2016.

wania tą formą ochrony obszarów przyrodniczo cennych zwłaszcza w południowej i wschodniej części Polski (Ryc. 1). W sumie planowane jest utworzenie 11 nowych parków narodowych. Dla trzech z nich (Jurajskiego, Mazurskiego i Turnickiego) są przygotowane dokumentacje przyrodnicze. Interesującym przykładem utworzenia nowego parku jest propozycja objęcia tą formy ochrony fragmentu kopalni soli w

Ryc. 1. Parki narodowe w Polsce.

Fig 1. National parks in Poland

A – istniejące / *existing*: 1 – Babiogórski, 2 – Białowiecki, 3 – Biebrzański, 4 – Bieszczadzki, 5 – Borów Tucholskich, 6 – Drawieński, 7 – Gorczański, 8 – Gór Stołowych, 9 – Kampinoski, 10 – Karkonoski, 11 – Magurski, 12 – Narwiański, 13 – Ojcowski, 14 – Pieniński, 15 – Poleski, 16 – Roztoczański, 17 – Słowiński, 18 – Świętokrzyski, 19 – Tatrzański, 20 – Ujście Warty, 21 – Wielkopolski, 22 – Wigierski, 23 – Woliński.

B – projektowane / *projected*: 24 – Jurajski, 25 – Knyszyński, 26 – Mazurski, 27 – Orawski, 28 – Szczeciński, 29 – Turnicki, 30 – Janowski, 31 – Sobiborski, 32 – Chełmski, 33 – Podziemny Park Narodowy – Kopalnia Soli Wieliczka, 34 – Puszcza Śląska.

Wieliczce jako podziemny park narodowy. Powiększenie liczby parków narodowych nie jest obecnie możliwe ponieważ na mocy zapisów nowelizowanej często ustawy o ochronie przyrody utworzenie nowego obiektu tej rangi wymaga akceptacji samorządów lokalnych, którym w polskim prawodawstwie przysługuje prawo weta wobec powołania nowego parku narodowego (Kruszelnicki 2012–2013). Samorządy w tworzeniu parku narodowego dostrzegają ograniczenia rozwoju gmin.

Parki narodowe mają wiele wspólnych problemów lecz zakres ich ochrony jest różny i zależy głównie od lokalnych uwarunkowań, wśród których należy wymienić wspomnianą wielkość i kształt parku narodowego, strukturę własnościową, usytuowanie parku, presję osadniczą zwłaszcza w ich sąsiedztwie i trudności finansowe. Cele szczegółowe obejmują ochronę ścisłą, czynną (częściową), utrzymanie korytarzy ekologicznych w obrębie parków i ich stref ochronnych, ochronę obiektów kulturowych, minimalizację negatywnych skutków udostępniania parku.

Dla skutecznej ochrony parków narodowych należy jasno zdefiniować ich misję (tożsamość – czym są parki narodowe) oraz wizję wyznaczającą ich cele na przyszłość. Misja parków zawiera fundamentalny cel określony w ustawie o ochronie przyrody, czyli szeroko pojętą ochronę wszystkich składników przyrody i zasobów kulturowych. Mieści się w tym również udostępnianie i edukacja.

W przypadku Tatrzańskiego Parku Narodowego zdefiniowano kluczowe elementy mające wpływ na planowanie i podejmowanie decyzji², w tym m.in.:

a) złożoność – czyli współzależność ekosystemów, różnych uwarunkowań przyrodniczych będących konsekwencją ludzkiej działalności co powoduje, że różne ekosystemy są bardzo złożone i w konsekwencji realizacja zadań wykracza poza granice Parku – np. nie da się zarządzać dużymi drapieżnikami w TPN, stąd porozumienie z Regionalną Dyрекcją Ochrony Środowiska, w ramach którego wykraczamy bardzo często poza ustawę i również poza granice TPN;

b) niepewność – wynikająca z niepełnych informacji kluczowych przy podejmowaniu decyzji, które muszą być podjęte i z konieczności są obciążone elementem niepewności. Jeśli decyzja okaże się nietrafna, to bardzo szybko należy modyfikować działania ochronne na podstawie badań monitoringowych;

c) konflikt – niemal trwały element funkcjonowania obszarów chronionych, łączący się z funkcjonowaniem lokalnych społeczności i różnych użytkowników na terenie Parku lub w jego bezpośrednim sąsiedztwie. Problem ten nie zniknie i raczej będzie narastał.

Udostępnianie parków narodowych dla turystyki jest jednym z ich statutowych celów, jednakże wywołuje negatywne skutki w ich przyrodzie. W ciągu roku do parków przybywa około 12 mln osób, głównie w sezonie turystycznym trwającym od maja do października, z wyjątkiem parków Tatrzańskiego i Karkonoskiego, które są również odwiedzane w zimie (narciarstwo). Frekwencja zwiedzających jest bardzo zróżnicowana i wynosi od kilku tysięcy do około 2,5 mln osób rocznie. Największą frekwencję mają dwa parki górskie: Tatrzański i Karkonoski (około 2 mln), jeden park nadmorski – Wołiński (1,5 mln) oraz parki leżące w sąsiedztwie dużych miast – Kampinoski w pobliżu Warszawy (1 mln), Wielkopolski koło Poznania (1,2 mln) i Ojcowski pod Krakowem (niespełna 0,5 mln). Najmniejszą liczbę zwiedzających

² Wypowiedź mgr inż. Szymona Ziobrowskiego.

notują parki utworzone stosunkowo niedawno (Narwiański – 6 tys.; Ujście Warty – 20 tys.).

Nadmierny ruch turystyczny i jego sezonowość w parkach narodowych nierzadko utrudnia ich prawidłowe udostępnianie. Do negatywnych skutków ogromnej frekwencji zwiedzających niektóre parki narodowe należy nielegalna penetracja parku, zbieractwo, zaśmiecanie i zanieczyszczenie środowiska, dokarmianie zwierząt (np. niedźwiedzi w TPN). Pewne problemy stwarza także nadmierny ruch rowerowy (np. wyjazd rowerem pod krzyż na Giewoncie, równoczesne korzystanie ze szlaków przez osoby piesze i rowerzystów).

Udostępnianie turystyczne może powodować fragmentację obszaru parku. W górskich parkach (np. w Karkonoskim) pojawiają się wnioski o tworzenie nowych nartostrad i wyłączanie obszarów spod ochrony czynnej. Wprowadzie decyzjami administracyjnymi można hamować ten proces, lecz ze względu na dużą powierzchnię lasów pochodzenia sztucznego trudno jest wypracować skuteczne metody przeciwdziałania podobnym wnioskowi.

Ojcowski i Pieniński Park Narodowy mają frekwencję roczną od 450 do 750 tys. osób. Jest to duże nasycenie osób na jeden hektar. W Parku Pienińskim ruch można kanalizować nieinwazyjnym sposobem zwiedzania, jakim jest spływ Dunajcem. Również zwiedzanie zamku Czorsztyn (120–150 tys.) nie generuje szkód dla przyrody³. Tego typu obiekty (podobnie jak np. zamek w Pieskowej Skale) są atrakcją terenu i nie wpływają negatywnie na samą przyrodę w odróżnieniu od turystyki pieszej, rowerowej nie mówiąc już o samochodowej.

Duży problem stwarzają także kształt i długość granic parków narodowych (Andrzejewski, Lubczyński 1992). W przypadku Ojcowskiego Parku Narodowego zagrożeniem w ochronie jest jego mała powierzchnia (21 km²), długie i rozczłonkowane granice, położenie w bardzo bliskim sąsiedztwie Krakowa. Od południowych granic Parku do zwartej zabudowy dużego miasta jest zaledwie 15 km. To sąsiedztwo bardzo negatywnie się zaznacza i rodzi wiele konfliktów.

Własność prywatna i inna zajmuje np. 30% powierzchni Ojcowskiego i 40% Pienińskiego Parku Narodowego. Parki te oraz Babiogórski są niemal 15 razy mniejsze od Kampinoskiego i 30 razy mniejsze od Biebrzańskiego Parku Narodowego. Tworzą rodzaj wyspy środowiskowej, czego szczególnie jaskrawym przykładem w okolicach Krakowa jest Ojcowski Park Narodowy.

Niektóre parki narodowe nie mają problemów ze strukturą własnościową (Tab. 1), bo niemal cała ich powierzchnia znajduje się rękach skarbu państwa (np. Białowieski, Bieszczadzki, Karkonoski), ale są parki gdzie własność prywatna i inna stanowi bardzo duży odsetek (np. Narwiański, wspomniane – Pieniński i Ojcowski, czy Ujście Warty). W przypadku niektórych parków dokonano niewielkich korekt granic, np. w 1997 r. do Ojcowskiego PN udało się włączyć

³ Wypowiedź mgr Iwony Wróbel.

niewielkie fragmenty jurajskiej wierzchowiny i w niektórych miejscach wyrównać granicę.

Strefa ochronna parku narodowego nie jest formą ochrony, ma tylko zabezpieczać park przed negatywnymi wpływami. Dla Ojcowskiego Parku Narodowego wyznaczono ją w 1981 r. na mocy uchwały Rady Narodowej Miasta Krakowa. Wówczas w dużej mierze strefa ta była wolna od zabudowy. Osadnictwo rozwijające się w ostatnich latach coraz bardziej się zbliża do granic parku narodowego. Na obszarze strefy ochronnej mieszka 10 tys. osób, natomiast gdyby wykorzystać wszystkie już wyznaczone tereny budowlane to mieszkałoby kilkakrotnie więcej. Tymczasem wciąż pojawiają się nowe wnioski mieszkańców o przekształcanie terenów rolnych na budowlane.

Ochrona czynna zbiorowisk nieklimaksowych i krajobrazu jest bardzo ważnym aspektem działalności parków narodowych. Zaczęto ją w niektórych parkach narodowych w latach 80. XX w. W Ojcowskim PN np. wiązało się to z ochroną rzadkiego gatunku trawy – ostnicy Jana *Stipa Joannis*. Wśród zbiorowisk nieleśnych na ochronę zasługują także zbiorowiska łąkowe w parkach narodowych dawniej użytkowane przez miejscowych rolników. Ten tradycyjny sposób wykorzystania łąk stopniowo zanika (już nie ma kopek siana), toteż takie parki jak np. Ojcowski i Pieniński muszą je realizować w ramach zadań własnych. Ochroną czynną są również obejmowane zbiorowiska roślinności kserotermicznej na wybranych kompleksach skalnych.

Edukacja w parkach narodowych ma na celu kształtowanie stosunku do przyrody, ułatwianie zwiedzającym przeżywania piękna i czynnego udziału w poznawaniu przyrody. Edukacja przynosi efekty wśród turystów ale trudniej o nie w stosunku do lokalnych społeczności. Tutaj te efekty są mniejsze, o czym świadczą konsultacje nad projektem planu ochrony (np. w Ojcowskim PN). Ośrodki edukacyjne tworzone w parkach narodowych mają bogate oferty i różne formy działalności i współpracy z przewodnikami, nauczycielami i środkami przekazu. Są to szkolenia dla nauczycieli, zielone klasy dla szkół czy bezpośrednie zajęcia z uczniami w terenie. Służą temu także wystawy przyrodnicze w muzeach parków, ścieżki edukacyjne i wydawnictwa.

Parki narodowe prowadzą monitoring wybranych gatunków roślin i zwierząt (m.in. nietoperzy i bobrów w Ojcowskim PN). W Karkonoskim Parku Narodowym powierzchnie monitoringowe są zlokalizowane w zbiorowiskach leśnych strefy wysokościowej, zaś w ekosystemach nieleśnych monitorowany jest poziomy wód gruntowych⁴. W parku tym oraz Ojcowskim monitoring prowadzony przez pracowników – obejmuje temperaturę, wielkość opadów atmosferycznych, zaleganie pokrywy śnieżnej. Innym obszarem badań monitoringowych Karkonoskiego PN jest strefa przenikania tutaj regła górnego i strefy subalpejskiej, w których zachodzą bardzo dynamiczne procesy geo-

⁴Wypowiedź mgr inż. Przemysława Tołoknowa.

morfologiczne (schodzą np. lawiny błotne). Na założonej sieci powierzchni badawczych obserwuje się zmiany zachodzące w zbiorowiskach leśnych. Zagrożeniem dla Karkonoskiego Parku Narodowego jest np. zamieranie lasów na dużych powierzchniach, czemu przeciwdziała się przez przebudowę drzewostanów, różnicując strukturę przestrzenną zabiegów ochronnych, czego przykładem jest m.in. restytucja jodły pospolitej. Na obszarze tego Parku mamy do czynienia od ponad 400 lat z bardzo intensywnym gospodarowaniem w lasach. Większość lasów w parku została 200–300 lat temu wycięta, w ich miejsce wprowadzono zastępcze monokultury świerkowe. Najbardziej cenne fragmenty lasów górnoreglowych zachowały się w miejscach niedostępnych, gdzie gospodarka człowieka była nieopłacalna, albo w głębokich dolinach gdzie także ze względu na małą dostępność komunikacyjną człowiek nigdy nie ingerował.

Przeglądając skalę i zakres różnych zagrożeń parków narodowych można zauważyć pewną stabilizację w liczbie odwiedzających (wspomniane około 11 mln rocznie). Przybywa natomiast samochodów, co stwarza problemy z zanieczyszczeniem powietrza i nierzadko powoduje zakłócenia komunikacyjne (np. w Ojcowskim PN). Niestety tendencję wzrostową ma presja osadnictwa w sąsiedztwie parków narodowych. W tych atrakcyjnych krajobrazowo obszarach zabudowa dochodzi niemal do granicy parków narodowych. Na tym tle trwają dyskusje, a nawet pojawiają się nieporozumienia z samorządami w przypadku opracowywania planów ochrony parków narodowych. Pewnym ułatwieniem w tych dyskusjach na temat gospodarowania w strefach ochronnych byłoby przywrócenie usuniętego w nowej ustawie o ochronie przyrody zapisu w paragrafie 14 pkt. 2 ustawy z 1991 r., mówiącego, że „wszelkie działania na terenie parku narodowego podporządkowane są ochronie przyrody i mają pierwszeństwo przed wszystkimi innymi działaniami”. Zapis ten mimo ogólnych stwierdzeń stanowił istotny argument obronny przed intensywnym użytkowaniem strefy ochronnej, a zwłaszcza przed ekspansją osadnictwa. Mimo wielu dyskusji m.in. w ramach Komitetu Ochrony Przyrody PAN i prób jego przywrócenia przy kolejnych nowelizacjach ustawy nie udało się tego dokonać. Być może reforma ochrony polskiej przyrody i zmiany w strukturze zarządzania przyniosłyby lepsze efekty w funkcjonowaniu parków narodowych, co zasugerował Kruszelnicki (2014–2015).

Na koniec należy wymienić problemy finansowe parków narodowych, zwłaszcza tych, gdzie wpływy z opłat za wstęp, edukację czy z realizacji planów ochrony są niewielkie. Wynagrodzenia pracowników parków są znacznie niższe niż w lasach państwowych, co powoduje odpływ doświadczonej i niewielkiej obsady parków narodowych. Dotacja budżetowa wystarcza praktycznie na płace i utrzymanie administracji, natomiast na pozostałą działalność statutową parki same muszą wypracowywać środki z opłat za wstępy,

edukację, sprzedaż wydawnictw i in. Tymczasem zarabianie pieniędzy nie jest celem parku narodowego; powstaje więc jakiś dysonans między realizacją podstawowych celów parków a zdobywaniem środków poprzez świadczenie usług i „sprzedaż” ich walorów.

Literatura

- Andrzejewski R., Lubczyński L. 1992. Granice Parków Narodowych, *Parki Narodowe* 3: 3–4.
- Biderman Andrzej W. 1991. Zagrożenie zasobów naturalnych Ojcowskiego Parku Narodowego. *Chrońmy Przyrodę Ojczyzną* 47, 3: 22–30.
- Granice ingerencji człowieka na obszarach chronionych. Zasady i modele gospodarowania. 2010. Red. J. Partyka. *Prądnik. Prace Muz. Szafera* 20: 9–462.
- Hibszler A. 2013. *Parki narodowe w świadomości i działaniach społeczności lokalnych*. Wyd. Uniwersytet Śląski. Katowice.
- Kapuściński R. 1984. Ogólna charakterystyka przyczyn i następstw głównych zagrożeń parków narodowych. *Parki Narodowe i Rezerваты Przyrody* 5, 2: 65–71.
- Kruszelnicki J. 2012–2013. Rola polskich parków narodowych w ochronie przyrody. *Biuletyn Komitetu Ochrony Przyrody PAN* 3–4: 7–18.
- Kruszelnicki J. 2014–2015. O potrzebie głębokich reform w polskiej ochronie przyrody. *Biuletyn Komitetu Ochrony Przyrody PAN* 5–6: 75–82.
- Lubczyński L. 1988. Czynniki zagrażające przyrodzie parków narodowych w Polsce i ich ocena (1986–1988). *Parki Narodowe i Rezerваты Przyrody* 9, 1: 65–77.
- Łuczyńska-Bruzda M. 1985. Zagrożenia parków narodowych w oczach planisty, W: *Zagrożenie Parków Narodowych w Polsce*. 1985. Red. K. Grodzińska, R. Olaczek. PWN. Warszawa, s. 79–85.
- Partyka J. 2012–2013. Dziesięć priorytetów w ochronie przyrody parków narodowych na przykładzie Ojcowskiego Parku Narodowego. *Biuletyn Komitetu Ochrony Przyrody PAN* 3–4: 19–27.
- Simonides E. 2008. *Ochrona przyrody*. Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego. Warszawa.
- Zagrożenie Parków Narodowych w Polsce*. 1985. Red. K. Grodzińska, R. Olaczek. PWN. Warszawa, 156 s.
- Żółciak J., Chromik-Wolak M., Partyka J., Suchanek R. 2009. Piękno zgubą krajobrazu. Pytanie o przyszłość Ojcowskiego Parku Narodowego. W: *Przestrzeń publiczna w demokratycznym państwie*, red. A. Madej, W. Tyrański, M. Waszkiewicz. Kraków, s. 223–25.

Summary

Currently in Poland we have 23 national parks created until 2001 (Table 1) with a total area of over 317000 hectares, which represents just over 1% of the country's area. The protection of the nature of Polish national parks is subject to various difficulties and threats, which vary in scale and depend on many factors,

including the size and shape of the national park, the ownership structure, the location of the park (eg near a large city), settlement pressure especially in their neighborhood of large cities and financial difficulties.

Sharing national parks for tourism is one of their statutory objectives, but it has negative effects on their nature. Over a year, about 11 million people come to the parks.

While there is some stabilization in the tourist traffic (apart from the increase in the number of cars), the pressure of settlement in the neighborhood of national parks is unfortunately increasing.

In these attractive landscaped areas the development reaches almost the border of national parks. There are discussions and even misunderstandings with local governments in case of the preparation of plans for the protection of national parks.

National parks also face financial difficulties, especially where the incomes from entrance fees, education or the implementation of protection plans are small. The budget subsidy suffices for wages and maintenance of the administration, while for the remaining statutory activity the parks themselves have to work out the funds from entrance fees, education, publications and others.